

Sajtószilánkok 2019.

Szerző Administrator
2019. június 26.

A CSEMA DOK 70 (A Magyar7 hetilap):

A Csemadok, a magyarok oázisa

Szvorák Katalin, Kossuth- díjas népdalénekes, élete legfontosabb, legérzékenyebb korszakát Losonc-Pinc-Fülek vonzáskörében élte le, és amit ezalatt a 20 év alatt megélt, abból táplálkozik mind a mai napig. Az Ő vallomása következők:

"A csehszlovákiai talajvesztett magyarság nehezen megélt megalázottságában, a hontalanság évei után a Csemadok létrejötté egyfajta éltető oázis lehetett. Nem volt kérdés, aki magyarnak tartotta magát és vállalta magyarságát, mind "csemadokossá" vált. A 70-es évek végén gyakorta sétáltunk Kassa mellett Hemerka Olga nénivel, akivel nemcsak énekeltünk, de a "Népes öskorszak" számos történetét ekkor hallottam tőle. Férjem olykor "rekontrázott", hiszen nagyapja volt a kassai Csemadok városi elnöke. Ág Tibor nála, a kassai nőgyógyásznál hallotta először a Pátria lemezek népdalait. Lakásunk egyik faláról figyelmeztet a Csemadok örökös díszelnökének, Fábrynak a halotti maszkja: "Örzök, vigyázzatok a strázsán!". Egy békebeli utazóládában lapul jó néhány Fábry relikvia és férjem nagyapjának, Dr. Simai Bélának Csemadok igazolványa is. A mellékelt stósi fotó különlegesen kedves lelkemnek, mert férjemet gyermekként ábrázolja, aki hozzávetőlegesen egykorú unokáinkkal.

Mélyre szántva, eszembe jut az első Csemadok-os külföldi fellépésem a füleki Dalárdával Tiszalőkön. 13 éves lehettem, s hatalmas élmény volt számomra az anyaországban dalolni. Felsejlik a Tavaszi szél országos népdaléneklési versenyre való eredménytelen nevezésem is, mert Kómár Tibor összecsapta tenyerét, mondván: még túl fiatal vagyok, jöjtek vissza 1-2 év múlva. Zárójelesen jegyzem meg: 76-és 78-ban elhoztam az ifjúsági kategóriában az 1.helyezést. A népdalokhoz való kötődésemben két nevet említenék: Ág Tiborét és Takács Andrásét, akik felnyitották szemem a csodálatosan színes szellemi népi kultúránk felé. Annak ellenére, hogy én a pinci falusi közösségben részen, még ha kopottan is, megélhettem a hagyományok eleveenségét, látva, hogy szüleim korosztálya, a városba költöző első generációs értelmiségiek inkább veszni hagyták, s olykor szégyellnivalónak tartották, így nekem, tizenévesként, újra fel kellett fedeznem. Ág Tibor tanácsára biciklire pattantam, és 16 évesen elkerekedtem Gesztetére és megénekeltem Motyovszki Teréz nénit, akinek dalaival "tavaszi-szeleztem" - eredményesen. Külön emlék, hogy 1981-ben még gyűjthettem a Zobor-vidéken az egykor Kodálnak is éneklő nótafáknál.

A Csemadok rendezvényeken egyéb műfajokban is kipróbálhattam magam. Táncdalfesztiválokon Kovács Kati slágerekkel dalolva, vagy a Szabadság, szerelem Huszka Jenő operettjében a főszereplő Judit szerepébe bújva. Emlékszem, azóta sem ittam annyi nyers tojást, mint akkor, a magas röptű hangok sikeres kiénekléséért. Itt kell szólnom Szlosziár Pali bácsiról, a darab rendezőjéről, lelkéről. Apró természetből áradt a szeretet és a tenni akarás. Bár számos régi levelet és fényképet vittem be a Széchenyi Könyvtár Zeneműtárába, még így is tulipános ládányi emlék idézi „csemadokos” korszakom. Fotók tucatjai juttatják eszembe az egykori gombaszögi, zselízi napokat, a művelődési táborokat. Megelevenedik: Lőrincz Gyula elvtárs, Csák István, a losonci Csemadok elnöke, Csáky Károly, a fáradhatatlan gyűjtő, Reiman Károly, a "kulturmissziós, Kálosi János, Böszörményi István, Duray Éva, de sokszor jut eszembe Böbe (Pogány Erzs), mindenki lelkének istápolója, és Kolár Péter, akit nemcsak emberként tiszteltem, de ő volt jó néhány "csámborgós" koncertem hangmérnöke is. Külön kiemelném Tözsér Árpádot és Quittner Jánost, valamint Varga Ervint, aki egykoron a fülekpüspöki Palóc Táncgyűttesben kápráztatott el mozdulataival és szerénységével, s még hosszan sorolhatnám azokat, akik nélkül légüres tér lenne közösségünk. Öröm lelkemnek, hogy a mostani füleki magyar élet lobogó lelkét, sógornőm, Zsuzsa istápolja, és nem hagyja a tüzet kialudni."

Március 15-én rangos kitüntetésben részesült Szvorák Katalin

A Magyar Érdemrend középkeresztje a magyar állam által adományozható egyik kitüntetésnek, a Magyar Érdemrendnek a harmadik fokozatát kapta nemzeti ünnepünkön az Országház Kupolatermében Szvorák Katalin Kossuth- és Liszt-díjas énekművész. A rangos kitüntetés a rendszerváltás óta adományozható. Jelenleg a Magyar Érdemrend a negyedik legmagasabb magyar állami kitüntetése Magyar Szent István-rend, a Magyar Corvin-lánc és a Magyar Becsületrend után. Az Érdemrend különböző fokozatait olyan személyeknek ítéli oda, akik a kultúra, a tudomány, a művészet, továbbá saját szakterületük terén - Magyarország érdekeinek előmozdítása, az egyetemes emberi érdekek gyarapítása érdekében - példamutató tevékenységet folytatnak. A Magyar Érdemrend középkeresztje kitüntetést minden esetben a köztársasági elnök adományozza a miniszterelnök felterjesztése mellett.

- Az elmúlt fél évben ez már a harmadik díjad...

Az októberi Európai Polgár díjat - bár váratlanul érkezett, jól eső érzéssel fogadtam. Lelkemben csodás időutazáson vettem részt az "Értől az Óceánig": hogyan jut el a pinci falusi kislány Füleken át Budapestre és kerül Brüsszel látószögébe. Büszke voltam indíttatásomra és az általam évtizedek óta hangsúlyozott közép-európaiságomra.

A januári Jean Monnet emlékérem nem ért váratlanul, mert köztudott, hogy munkásságom, életpályám alfája és omegája a megbékélés. Az ünnepségen többek közt elhangzott Fónagy János államtitkár laudációja is, aki szerint "....Színes a belső világ, tele értékkel és szorongással, sokra képes és gyakran sérül. Egy emberben egész Közép-Európa. Ezt kell a hivatott művésznek feloldani, ezt a belső világot nyitja meg Szvorák Katalin művészete. Megnyitja szlovákok, magyarok, ukránok, szerbek, csehek és még ki tudja hány anyanyelvet magának tudó, keresztény, pravoszláv vagy zsidó lélekkel élő ember szívét és szemét a másokra, a másik emberre. Hangjával és

emberségével megnyitott és megbékített engem is..." Nem véletlenül hívtam vendégül a Jean Monnet díjátadón elhangzott koncertemre a Margaret Island énekesnőjét, Lábás Vikit, egykori tanítványomat, mert mint nyilatkozta: "Szvorák Katalin a Kárpát-medence zenéinek őrangyala".

Hogyan fogadtad a mostani kitüntetést?

"Mindenkinek meg van a maga keresztje" - nekem is van gondom-bajom. De ezzel mindenki így van, s a legtöbben úgy érzik, az ő keresztjük a legnehezebb. Van egy középkori legenda erről, hogyan könyörült meg egy emberen az Isten, aki állandóan panaszkodott a nehéz keresztje miatt. Isten megkérte őt, hogy válasszon az emberiség összes keresztje közül. Emberünk számosat végigpróbált. "Valahogy minden keresztben volt valami kellemetlen! Miután valamennyit végignézte, még mindig nem talált magának valót. Egyszer csak felfedezett egyet, melyet eddig észre sem vett, annyira el volt dugva a szeme elől. Ez a kereszt nem volt sem nagyon nehéz, sem nagyon könnyű, éppen olyan kézre való, mintha csak neki készítették volna. Ezt választotta magának. S mikor közelebbről megvizsgálta kiderült, hogy ez az a kereszt, amit ő eddig hordozott." A mostani újabb "keresztet" nekem viszont ajándékozták-adományozták és ezzel könnyítettek lelkemen és a saját keresztm súlyán.

Kik kapták még a Magyar Érdemrend középkeresztjét

Tudtommal eddig én vagyok az első felvidéki (mert most is annak tartom magam), aki a középkeresztet megkapta. Emocionálisan felemelő, hogy a Parlamentben együtt vehettem át a Magyar Érdemrend középkeresztjét. Külön öröm azért is, mert az elmúlt néhány évben többek közt olyan kiválóságok kapták ugyanezt az elismerést, mint például: Medveczky Ádám karmester, Rost Andrea operaénekes, Benkó Sándor előadóművész, Beer Miklós püspök, Somfai László akadémikus, zenetörténész, valamint Bereményi Géza A kitüntetettek közt ott található: Foltin Jolán koreográfus, akinek néhány színpadi alkotásában én is szerephez juthattam és Huszti Péter- vele együtt kaptam a Madách díjat két éve Balassagyarmaton - valamint Budai Ilona, akinek népdalkörébe egykoron - immár közel négy évtizede én is eljártam.

Hogyan viszonyulsz a Magyar Érdemrend középkeresztjéhez?

A mostani díjat erkölcsileg értékelem. Mégis észrevesznek, valahol figyelnek a politikácsinálók. Ezek szerint a sokszor magányos daloló ösvényem hangja eljut hozzájuk is. Polifón dalüzeneteim nemcsak a haza- és nyelvünk szeretetét, de a Közép- Európai népek egymásra utaltságát, a különböző vallású emberek közös ökumenikus istenhitét is közvetítik. A kereszt hátsó oldalán ez a jelmondat olvasható: "Si Deus pro nobis, quis contra nos" (Ha Isten velünk, ki lehet ellenünk?). Ez mindent megmagyaráz.

<https://felvidek.ma/2019/03/marcus-15-en-rangos-kituntetesben-reszesult-szvorak-katalin/>

(Felvidék Ma)

Dalba rejtett üzenetek

Megjelent Szvorák Katalin 38. önálló lemeze Dalüzenet címmel, amellyel a Kossuth-díjas népdalénekes a közép-európai dallamkincs bemutatását tűzte ki célul.

Szvorák Katalin Kossuth-díjas és Liszt Ferenc-díjas népdalénekes új albumát legelső, 1986-ban megjelent Dalvándorlás című lemezére visszautalva Dalvándorlás Közép-Európában alcímmel adta ki, hiszen a hazai megyékből származó dalokon túl találunk a sorban moldvai, szerb, szlovák, román és lengyel népdalokat is.

"Minden lemeze üzenet értékű. Ma is vallom, hogy a vele való együttműködés során nem csupán a tisztán csilingel énekhanggal, de annak forrásával, egy pózoktól mentes emberi jellemmel is találkozhattam. Ez az idők során semmit sem kopott, éppen ellenkezőleg."

Szörényi Levente

Az album hét különböző témára épül: az otthontól távol érzett honvágyat a hazai népdalok fejezik ki leginkább, de a vallás is fontos elemként jelenik meg, a lakodalmakhoz köthető dalokat pedig különleges huszita vándordallamok követik. Hallhatunk megzenésített verset, héber bölcsődalt, zsoltárt, szefárd asztali éneket, és még Assisi Szent Ferenc Naphimnuszát is.

A Szörényi-Bródy szerzőpáros dalai Szvorák Katalin előadásában új értelmet nyernek, a Miért hagytuk, hogy így legyen című dal a népdalénekes feldolgozásában hatalmas élményt nyújt.

Szvorák Katalin a folk világában az egyik legnagyobb hatású mester, számtalan énekesnek adta át tudását és mutatta be, melyek az igazán értékes dallamkincseink. Tanítványa, a Margaret Island énekesnője, Lábás Viktória így méltatta:

"Szvorák Katalin a Kárpát-medence dalainak őrangyala és leghitelesebb közvetítője."

A felvételek a megszokottól eltérően nem stúdióban készültek, hanem koncerthelyszíneken: a tavalyi évben Kapolcson a Művészetek Völgyében, Csíkszeredán a Héttorony Fesztiválon, és Párkányban az Őszi Kulturális Napokon.

Az albumon Szvorák Katalin mellett Cserta Balázs és Szabó Dániel dolgozott, de vendégként feltűnik Balogh Kálmán cimbalommal és Kiss Ferenc hegedűvel és kobozzal is.

(Kulturpart, 2019. 05. 28.)

https://kulturpart.hu/2019/05/28/dalba_rejtett_uzenetek

Harmóniában önmagunkkal és a világgal (Életigenlők)

Mindig a saját útját járta. Elismerések, lemezek, koncertek, harmonikus családi élet, úgy tűnt, élete a legjobb

úton halad. Aztán egy pillanat alatt a feje tetejére állt minden. Rák. A Kossuth-díjas Szvorák Katalin az egyik legizgalmasabb és legtermészetesebb népdalénekesünk ezt a hullámvölgyet már szerencsére maga mögött tudja.

- Te Felvidéken, egy kis faluban nőttél fel, nagy szabadságban. Okozott-e megrázkódtatást Neked, hogy beilleszkedj a budapesti létbe?

- Nem volt egyszerû a budapesti létforma. Visszagondolva, nekem még a pinci falusi gondtalan élet után Fülek is enyhe megrázkódtatást jelentett, hiszen végérvényesen lezárult számomra egy idilli korszak, a felhőtlen futkározások idôszaka a szabadban, a természetközelség, az óvodanélküliség, a legjobb barátnémtól való búcsú, és még sorolhatnám...

A Fülekre költözés már törést idézett elô lelkemben. Itt szembesültem azzal a ténnyel, hogy szlovákok is élnek körülöttünk, akiknek mi „magyari” voltunk, s akiknek mindenért duplán meg kellett küzdeni, hogy elfogadjanak. Nos, ezután a kitérô után talán nem meglepô a válaszom a kérdésedre, hogy nagyon vágytam Budapestre. Úgy gondoltam, milyen jó is lesz ott, nem lesz nyelvi problémám, megszûnnek azok a lelki görcsök, szorongások, amik odahaza elkísértek.

De, nem így történt. Egyrészt a palócságom némaságra intett, magyar-könyvtár szakos egyetemistaként megmosolyogtak, s ez még hagyján, de csehnek, néha szlováknak, sôt csehszlováknak néztek, „aki jaj, de szépen beszél magyarul”. Ez sértette önérzetemet, mély magyarságomat, amit mindig óvnom, védenem kellett.

Ebbôl kilábalni nem ment egyik napról a másikra, hosszas folyamat vette kezdetét, melyben a dalolásnak óriási szerepe volt. A jôzsefvárosi klubban találtam rá arra a népdalkedvelô kis közösségre Budai Ilonka szárnyai alatt, ahol megnyílhattam, ahol feltétel nélkül elfogadtak, sôt kuriózum voltam ízes tájszólásommal, amit aztán szép lassan kényszerültem levetkôzni, de el nem felejtettem, hisz szûlôföldem dalaiban visszacsengenek mind a mai napig. Elfogadtatásomat elsôsorban énekesi sikereim segítették, hiszen 1980-ban a Népmûvészet Ifjú Mestere lettem. Könnyek közt vettem át Pozsgai Imrétôl a Parlamentben a díjat. 1981-ben megnyertem a Röpülj, páva országos népdalversenyt, s akkor lettem sokak által elfogadott személy, az Eötvös kollégium diákjainak nagy része attól fogva köszönt is.

- Sikeres énekes voltál, mikor rákot diagnosztizáltak nálad.

- Nagyon elevenen él bennem az az idôszak. Valóban nagyon elfoglalt voltam, sok-sok fellépés, lemezkészítés tarkította életem, ekkor épült át véglegesen kôsár vályog parasztházunk. De elsô helyen cseperedô gyermekeink adta családi teendôket említeném két gyermekünkkel. Késô ôsszel-kora télen azt vettem észre, hogy fáradékonyabb vagyok, de ezt a sok tennivalónak tudtam be. Édesanyám épp akkor küszködött a rákkal, s az anyai ösztön azt mondatta vele, vizsgáltsam meg magam, „az ôrdög nem alszik”. Nos, az ô intô szavainak köszönhetem, hogy sok-sok vizsgálat (szemészet, kardiológia, majd nôgyógyászat) után kiderült a diagnózis: méhnyak rák.

- Hogy reagáltál? Mi volt az, ami segített túllendülni a sokkon?

- Teljesen összeomlottam. Az a kívülrôl erôsnek tûnô nô egyszerre nagyon is gyenge lett a hír hallatán. Még csak 44 éves voltam, élni akartam, a gyerekeim épp serdültek, de nem tudtam, hogy birkózzak meg a gyilkos kórral. Az elsô szûrôvizsgálat már rosszat sejtetett, majd kíváncsiságból elmentem egy biorezonancia vizsgálatra, ahol az orvosok is sürgôs beavatkozást javasoltak. Megmûöttek, majd néhány hét múlva egy újabb diagnózis alapján közölték, hogy ismét műteni kell.

Még tartottunk Gyurkovics Tiborral a Magyar Kultúra Napján Pozsonyban egy remek előadást, útközben humorizált, sziporkázott, s ez igazán jót tett fájó lelkemnek, hogy aztán másnap kora reggel jelentkeztek a kórházban a Wertheim műtetre. Lelkileg és testileg sem volt könnyû szembenézni azzal, hogy a nôiségem teljesen csorbát szenved, hiszen mindenemet kipakolják, s még az is kérdés volt számomra, egyáltalán túléltem-e a több mint négy órás műtétet.

Szelíd mosollyal ébredtem, tudtam-éreztem, hogy új életet kaptam. A kórteremben engedték, hogy virágok legyenek körülöttem és egy füstölô illatát élvezzem, mely kiszivárgott a folyosóra, és a többi betegnek is erôt, optimizmust adott.

- Az embernek ritkán van ideje csak magával foglalkozni. A betegség ilyen alkalom, ha nem is a legszerencsésebb. Átértékelted Te is életedet?

- A komoly betegség jelentkezése mindenkinél jelzésértékû. Valamit nem jól csinálsz, nem úgy élsz, ahogy kellene. Én arra kaptam figyelmeztetést, hogy jobban figyeljek önmagamra, elfogadjam magam olyannak, amilyen vagyok, és jobban szeressem magam. A betegség arra is jó volt, hogy megtapasztalhattam a férjem hihetetlen lelki segítségét, szeretetét, nemkülönben a gyermekeimét. Megfogadtam magamnak még a kórházban, ha túléltem a műtétet, radikális változást indítok el életemben. Egyrészt egészségesebben táplálkozom, többet mozgok a jó levegôn, kiszűröm a negatív kisugárzású embereket, ami olykor nem könnyû, pláne az én pályámon, s a siker nem elsődleges, mert engem amúgy sem boldogít. Megbocsájtottam az ellenem vétkezőknek. Megtanultam nemet mondani, elengedni egykor bosszantó dolgokat, egyáltalán a saját ösztöneimre hallgatva, a belső hangra figyelve, nyugodtabban élni, örülve minden megélt napnak, ami számomra hatalmas ajándék.

- Hogy reagált a környezeted?

- A rákra mindenki úgy gondol, hogy abba bele lehet halni. Igazán csak a szûkebb környezetem tudta a diagnózist, majd lassan terjedt a hír, mint a rák. Az operációm napján rengetegen imádkoztak értem, különbözô felekezetek tagjai, papjai, lelkészei. Szepsiben Gábor Bertalan lelki atyám a leghívőbb asszonyokat hívta közös imára. Nálam még az is súlyosbította a helyzetet, hogy édesanyám is állandóan aggódott értem. Ő több operáción túl küszködött az életben maradásért, de a végén, néhány év után feladta a küzdelmet, s egy szép február eleji napon végleg elment, miután mindnyájunktól elbúcsúzott.

- Az emberek gyakran nem tudják, mit tegyenek. Szóba se hozzák, sajnálkozzanak, csináljanak úgy, mintha a rák egy normális beszédtema lenne?

- Én mindenképpen a nyíltságot, az őszinteséget éltem meg ezzel kapcsolatosan. Érdekes tapasztalat volt megélni, kire hogyan hatott a betegségem híre. Sokan már temetni készültek. Ami számomra igazi gyógyír volt, a párom védô szeretete. Ő tudta, kinek az üzenete jusson el hozzám, mi épít, s nem árt.

- Nagyon szoros családi kapocs van köztetek. Menynyiben segített a család, illetve mennyiben változtatok?
- Férjemet és gyermekeinket is nagyon megrázta a betegségem híre. Ádámunk és Eszterünk magukba záródtak, hártottak ösztönösen. Különösen a lányunkat érintette nagyon érzékenyen, amikor is látja, az anyja épp elveszti női termékenységét, anyaméhét, petefészkeit, s ő épp akkor kezd kivirulni, a nőiség útjára lépni. Fiunk pedig hetente többször biciklire pattant, hogy friss vizet hozzon a több kilométerre lévő Kán forrásból.
- Férjemmel, ennyi együtt eltöltött év után, már egymás gondolataiban is olvasunk, érezzük, mire van szüksége a másinak, odafigyelünk egymásra. Ez a betegség még inkább elmélyítette kapcsolatunkat, életre szóló szövetségünket. Férjem fél könyvtárnyi szakirodalmat böngészett végig, majd egy nekem szóló élet- és étrendet állított össze. A relaxációs légzés mellett, a kiegyensúlyozott ismétlődő mozdulatok gyakorlását. Az étrend elsősorban természetes növényi alapanyagokat tartalmazott (a céklától a búzafűig), olykor halat (kerültük a vörös húsokat), megdupláztuk a C- és E-vitamin adagokat. Ezüst evőeszközöket használtunk. Kizárólag forrásvizet ittam.
- De a gyógyulásban való hitünk még ennél is fontosabb volt. Ma valószínűleg kissé másként gyógyítanám magam. Azóta megjelent számos új tanulmány, könyv. Akkor még nem robbant be a köztudatba Szendi Gábor. Lehet, hogy most komoly dózisban szedném a D-vitamint K2-vel egyetemben, megtanulnék meditálni, talán a hipnózist is kipróbálnám, stresszoldásként családállításra is elmennék.
- Egyre gyakrabban megkérdőjelezem az orvosi beavatkozások szükségességét, a kemoterápiát és a sugárkezelést. Biztos, hogy a természetgyógyászat, az alternatív orvoslás felé billenteném a megoldást, teret engedve a hagyományos gyógymódoknak is, amennyiben az elkerülhetetlen. A legfontosabb a hit, hogy higgyünk a meggyógyulásunkban, a gyógykezelésben, a minket gyógyítóban, családjunk, barátaink szeretetében.
- Hívó ember vagy. Hit nélkül ment volna?
- Nem hiszem, hogy sikerült volna. Az ima, az ének segítségül jön, ha élünk vele. Azáltal, hogy hittem a felépülésemben, olyan pozitív impulzusokat közvetítettem az agynak, hogy a test jól reagált rá. A sugárkezelés alatt is énekeltem, így könnyebb volt viselni a lelki megpróbáltatásokat.
- A barátok mennyire fontosak számodra?
- Az a néhány igaz barát ugyan kevés, de annál fontosabb, és elsősorban nem a zenészkörből áll össze. Nem érdekkapcsolatok szövetsége ez, sokkal több és mélyebb annál.
- Te mindig hatalmas energiával rendelkező, életvidám, életigenlő ember voltál. Olyasmivel foglalkozol, amit szeretsz. Mire jutottál, min kell változtatnod?
- Szerencsés csillagzat alatt születtem. Már születésem előtt édesanyám is egy bölcsőt nyert a pinci farsangi tombolán. Sok boldogsághormonnal jöttem e világra - állapítaná meg Bagdy Emőke is. Később kisebb kerülő utakon, de megtaláltam a boldogság egyik forrásvidékét, a mások szolgálatához vezető utat az éneklésen keresztül. Amin változtatnom kell, úgy érzem, ismét lassúbbra kell fogni a gyeplőt, arra kell koncentrálni, ami igazán fontos, hisz rohan az idő, mint Palotai Boris mondta egykoron Jókai Annának: „még a hosszú élet is nagyon rövid”. Nem győzzük kapkodni a fejünket az újabb technikai bravúrok láttán, féltő, hogy egyre inkább érzéketlen gépemberré válunk, nem vesszük észre a körülöttünk lévő kis csodákat, azokat sem, akik várják a segítő kezeket, szavakat. Egyszerűen emberi arcomat szeretném megőrizni. Kodálynak alighanem most is lenne egy-két szava. Hadd idézzem tehát most őt, több mint 50 évvel ezelőttről: „Számológépeket nevelünk, akiket fölöslegessé tesz az elektronikus számológép. Szűkebb embereket, akik semmi nagy és szép iránt nem tudnak lelkesedni. A technika és természettudomány egyoldalú, utilitarisztikus művelése az érzelmi élet és a művészi érzék sorvadásához vezethet.”
- Egyensúlyban tudod tartani a munkát és a családot. Mik a prioritásaid?
- Mindennél előbbre való a kis családom. Mikor a lányunk áldott állapotba került, nekem természetes volt, hogy abbahagyom a tanítást, s inkább az unokákkal töltöm az időmet, hisz oly gyorsan felcseperednek, s a legizgalmasabb és legfogékonyabb, legmeghatározóbb korszakuk az első öt év, amiből Ajika, azaz én, nem szeretnék kimaradni. Mindhárom unokáknak sokat mesélek és énekelek nekik, ők ihlették a gyermekeknek szánt altató CD-t, a Tente baba címűt is. A pár hete megjelent Kiss Ferenc és Keresztes Dóra gyerekeknek szánt könyvéhez mellékeltem lemezen éneklés Mamó dalait. A munkából, azaz az éneklésből, - mely egyébként nekem nem munka, de szolgálat-hivatás, - épp annyi van, amit nyugodt szívvel tudok vállalni. Menedzserem nincs, nem is volt. Én, a szabad juhászivadék, valószínűleg taszítottam a külső beavatkozókat. Spontán népmeseként terjedek, csoda, hogy még nem felejtettek el.
- Megélted a betegséget, és készítettél egy CD-t Gyógyító dallamok címmel. A zene gyógyító hatásáról egyre többet tudunk. Te tudtál énekelni a betegséged alatt is?
- Tudjuk, a dal a lélek tükré, s a saját hangunk a leghitelesebb interpretátorunk, amivel nem hazudhatunk, még magunknak sem. Éneklés közben egész tested átjárja a hang rezonanciája, ami a sejtekig hatol, így gyógyít. De lelkednek is jól tesz, mert megnyugtat, lecsendesít. Hányszor éreztem fáradtságot, mielőtt színpadra mentem volna, például egy hosszú utazás utáni vidéki előadás kapcsán, mégis, majd negyedóra múltán már annyira belemelegedtem az éneklésbe, hogy nyoma se volt a bágyadtságomnak. Viszont arra is volt példa, hogy nem jött ki hang a torkomon. Például a nagy műtét után jó néhány napnak el kellett telnie, mire regenerálódtam, s még akkor sem szólt fényesen. Annak nagyon örülök, hogy a Dúdoló Gyógyító dallamok CD-m elkészült, elsősorban agyvérzéses betegek gyógyítására, s személyesen is meg tapasztalhattam a Rókus Kórház betegek között jótékony hatását.
- Rengeteg díjat kaptál, csak az elmúlt egy évben megkaptad az Európai Polgár díjat, a Jean Monnet emlékérmét és a Magyar Érdemrend középkeresztjét. Értékelik a munkádat. Fontos számodra a siker?
- Magát a siker szót nagyon nem szeretem, mert én a sikeren teljesen mást értek, mint a többség. A vastaps nem tud megszédíteni, ha én elégedetlen vagyok az eredményemmel. Számomra siker az, ha én magammal meg vagyok elégedve. Legyen az koncert, vagy egy jól sikerült ebéd, egy hegy megmászása, netalántán a nehezen elaltatható Ilka unokánk álomba ringatása.
- Tavalay voltál 60 éves. Tele vagy örömmel, vidámsággal, életenergiával. Mi az, amit a legszívesebben adnál át

üzenetben a fiataloknak?

- Talán azt az alázatot, ami ehhez a pályához nélkülözhetetlen. Ne a siker hajszolása legyen elsődleges, ne a versenyeztetés, hiszen a hosszú, megérlelt „munka” eredménye sokkal több örömet szerez mindenkinek, s messzebbre röpít, mert meg kellett érte küzdeni. Kodály szavait idézném: „A nép dala életet hirdet, el nem múló életet.” Magyarán addig élünk, ameddig éneklünk saját tiszta forrásainkból merítve.

- Mi a Te életigenlése - az életfilozófiád esszenciája?

- Örülni minden kis apró dolognak, ebből áll össze az egész! A kis dolgok közt említtem a remekül sikerült bablevest, egy elkapott mosolyt a metró lépcsőjén, egy eredményes gyomlálást a kertben, de említhetem mindent gyűjtögető szenvedélyem is, hiszen az összes művészien meggömbült gallynak örülök, egy lehullott szépséges tobozt is hazaviszek, kagylókat, gyökereket, szépséges kavicsokat raktározok otthon. Férfjemmel egykor gyakorta jártunk ásványokat gyűjteni, így most esszenciaként az egyik leghíresebb magyar mineralógus, Koch Sándor fiát, a virológus ifj. Koch Sándort idézném: „Annak van élete a halál előtt, aki léte végességének és elkerülhetetlen halálának tudatában olyan értékrendet alakít ki magában, amelyben a legfőbb érték a belső harmónia önmagával és a világgal, és teljes függetlenség mindattól, ami természetétől fogva időleges és mulandó”.

Görög Mása <https://www.rakellen.hu/hu/articles/harmoniaban-onmagunkkal-es-a-vilaggal>

Szvorák Katalin Magyar Örökség-díjas lett (Beke Beáta riportja)

Nagyon sok díjat kaptál. Most a Magyar Örökség-díjat. Mennyire fontos számodra az elismerés, a siker?

Valójában eddig 22 komoly díjat kaptam. Külön értékelem a kisközösségek adományozta elismeréseket, így első helyen tartom számon Pinc falu és Fülek díszpolgárságát. A szakmai díjak közt természetesen a Kossuth-díjat "díjazom". Lehet, hogy "öregedésemnek" köszönhető, hogy az elmúlt év folyamán három kitüntetésben is részesültem.

Októberben az Európai Polgár díjat jól eső érzéssel vettem át. Egy csodás időutazás részese voltam az "Értől az Óceánig": elindult a pinci falusi kislány Füleken át Budapestre és elkerült Brüsszelbe, és közben visszavágyik szülőföldjére. A januári Jean Monnet emlékérem valahogy természetes volt, hiszen életpályám alfája és omegája a megbékélés. A díjátadón többek közt elhangzott Fónagy János államtitkár laudációja is, aki szerint "...Színes a belső világ, tele értékkel és szorongással, sokra képes és gyakran sérül. Egy emberben egész Közép-Európa....Hangjával és emberségével megnyitott és megbékített engem is..." Az eseményen elhangzott koncertemre meghívtam a Margaret Island énekesnőjét, Lábas Vikit, egykori tanítványomat, aki szerint: "'Szvorák Katalin a Kárpát-medence dalainak őrangyala és leghitelesebb közvetítője." Legutóbb március 15-én megkaptam a Magyar Érdemrend középkeresztjét. Erről nyilatkoztam már néhányszor: "Mindenkinek meg van a maga keresztje - nekem is van gondom-bajom. A mostani újabb "keresztet" nekem ajándékozták-adományozták és ezzel könnyítettek lelkemen és a saját keresztm súlyán." Jóleső érzés, hogy valakik nyomon követik pályám, még ha nem túl zajos is körülöttem a levegő, hiszen menedzserek és önmenedzselés nélkül, visszavonultan, csendben alkotok. Polifón dalüzeneteim nemcsak a szülőföld, a haza- és nyelvünk szeretetét, de a Közép- Európai népek egymásra utaltságát, a különböző vallású emberek közös ökumenikus istenhitét is közvetítik. Magát a siker szót egyébként nagyon nem kedvelem. A vastaps nem tud megszáditani, ha én elégedetlen vagyok az eredményemmel. Számomra siker az, ha én magammal meg vagyok elégedve.

Milyen érzéssel vetted át a díjat?

Különleges öröm és megtiszteltetés volt lelkemnek Tözsér Árpád csodálatos, szívből jövő, őszinte sorai. Szavakban ki sem tudom fejezni, el sem tudom mondani hálás köszönetemet mindazokért a kedves gondolatokért, ami a palócságomat, s a szülőföldemet jelenti, ahonnan vétettem. Dalba foglalni, dallal megköszönni már könnyebb volna...

Személy szerint egyébként én a Magyar Örökség díjat azoknak a névtelen énekeseknek adnám, akik több száz éven át éltették ezt a szellemi kincset, ezt a kiapadhatatlan tiszta forrást, amibe én is megmártózhattam, elmerülhettem, hogy aztán újragondolva tovább adhassam azt, s így én is egy láncszem lehessen ebben a folyamatban.

Kodály mondta egykoron: "mit üzen nekünk ez a zene? Hogy addig élünk, míg nem feledjük, kik vagyunk." Tözsér Árpád nagyon ráérezett palóc lelkületekre, azt hihetetlen Parnasszusra emelte, s annak ellenére, hogy 38 önálló albumot készítettem, mégis a legnagyobb elégtétel számomra, hogy tavaly elkészíthettem a palóc dalokat, meséket, hiedelmeket tartalmazó Hazagondolás dupla lemezemet, mert ennyivel tartoztam a szülőföldnek, s annak lakóinak. Tamási Áron sorai jutnak eszembe: "Az ember a szíve mélyén örökké oda való, ahova született." Tözsér pontosan ezt a gondolatot erősítette meg gyönyörű soraival, s én ezt csak úgy köszönöm meg, hogy dalaimmal még hitelesebben visszhangozzam a palócok lelkületét.

Hogyan telnek napjaid, milyen terveket szövögetsz?

Boldogan igyekszem minden napjaim telíteni. Elsődleges gondolataim három unokámra fókuszálnak. Az unokázás mellett kassai polgár férjem érzékeny lelkét istápolom, de jut időm palántázni, gyomlálni virágjaimban gyönyörködni. "Kezdetben volt a kert" és nekem a juhász-paraszt ivadéknak ez az egyik legnagyobb erőforrást jelenti. Férfjemmel igyekszünk hosszabb rövidebb időkre kiruccanni és magyar emlékeket idézni. Nemrégiben Párizsban megkerestük a "hullófaleveles" Kozma József sírját, hiszen egykoron Füleken többször is énekeltem ismert szanzonját. Szepes-Ófaluban felfedeztük Katona Nándor festőművésznőnk hagyatékát, többször bolyongtunk a Szepesség, a selmeci-körmöci vidék megmaradt magyar emlékeit keresve, legutóbb Abbázia magyar orvosainak működési színtereit fotóztuk, meghatódva álltunk Fiume magyar sírjainál, Triesztben Giorgio Pressburger sírját is felkerestük, Trieszt magyar kávé nagykereskedői előtt tisztelegtünk és természetesen azóta csak a temesvári magyar származású Illy Ferenc "Illy" kávéját isszuk. Hamarosan útnak indulunk Sáros és Zemplén magyar emlékei után, de emellett készülök az Ág Tibor emléklemez megvalósítására és örülök minden spontán érkező fellépésnek. Különleges öröm volt pár hete szerepelnem a Zselízi Népművészeti Fesztiválon, hiszen jó negyven éve innen indult énekesi pályám a fülekpüspöki Palóc Néptáncgyűttes tagjaként. A "röpüljávás" győzelmem után 38 év után szerepelhettem ott ismét. Külön köszönet Juhász Eszternek, aki gondolt rám. Tán nem véletlen, hogy éppen 38. önálló lemezemből hallhattak részleteket a jelenlévők. A Dalüzenet

lemezem egy közép-európai életérzés elénekelve, alcímként a dalvándorlás Közép-Európában címet adtam neki. Háromtucatnyi önálló album szűkített terces summázata ez a koncert. Az egykori felvételek mély zenei intuícióval újrhangolva támadnak fel két kiváló és kreatív muzsikos Cserta Balázs fúvós hangszereivel és Szabó Dániel cimbalomjátékával. Az egyes gondolati egységek, - én opusoknak nevezem őket - tematikus tételekként kelnek életre és minden emberi rezdülésre-életérzésre rácsendülnek. A Dalüzenet még tovább vándorol, így augusztus 20-án Szentendre Fő terén lesz ünnepi főműsor, majd szeptember elején Brüsszelben erősítem a közép-európaiság gondolatát. Boldog embernek mondhatom magam, hisz azt művelem, amit szeretek, az éneklésnek köszönhetően nagyszerű embereket ismerhettem meg, s tudom, dalaimmal lélekgyógyító munkát is végzek, amire ma igazán nagy a szükség.

Tözsér Árpád: Szvorák Katalin Magyar Örökség-díjához

Népdalénekes előadóművészeinknek általában a hangjukat, a torkukban zengő organont, előadásmódjukat szoktuk dicsérni, holott jó esetben nemcsak „hangművészek”, nemcsak előadók ők, hanem alkotók is: ahogy előadásaikban az előadott dalokat egymás mellé helyezik, hangjuk modulálásával jelentésben és jelentőségben megemelik vagy hátrább sorolják őket, a motívumaikat ellenpontrendszerbe szervezik, az maga is alkotás.

S erre a sajátos alkotásmódra éppen jelen ünnepeltünk, Szvorák Katalin nemrég megjelent Hazagondolás című lemezét hallgatva eszméltem rá: ahogyan énekművésznünk a palóc nédalok s népmesék egymásutánját megkomponálja, az, ha távolról is, engem az egykori Lönnrot Illés Kalevalájának születésmódjára emlékeztet. A „finn Homérosz” is úgy fogta új kompozícióba az addig külön-külön létező népdalokat, hősénekeket, teremtésmítoszokat, hogy azok végül egységes történetet és világképet rajzoltak ki. Magam is Palóccország szülöttje lévén, többnyire otthonról ismerem Szvorák Kati repertoárját, de az ő kompozíciójában az ismert palóc opusok is egészen új jelentéseket képesek sugallni.

Csak hogy az ő „Kalevalájában” a dalos Vejnemőjnen is ő, s a folklórányagot összeállító Lönnrot Illés is.

Elismerem, magas hangfekvésben kezdtem a laudációm, de ha a Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas Szvorák Katalinról hitelesen akarunk beszélni, már nem adhatjuk alább a felsőfoknál.

Pedig valamikor, természetesen, ő is volt pályakezdő.

Az 1970-es évek elején-közepén mint fiatal, pinci-losonci-füleki leányzó, magnóval a hátizsákjában, biciklin járta be a nógrádi-gömöri palócság tájait, s a palóc népi énekeseket, nótákat hallgatva lassan ő maga is énekesé cseperedett.

Azóta sok víz lefolyt a Sajón és a Rimán, de még a Losonc mellett folydogáló Kriván-patakon is, s a pinci-losonci-füleki leányból országos hírű-jelentőségű népdalénekes, Palóccország énekes nagykövete, messzehangzó népi organonja lett.

Szvorák Katalin a dalaiban, gyűjtéseiben, lemezein visszavarázsolja gyermek- és ifjúkora Görbeországát (Mikszáth nevezte így a palócok hegyes-dombos tájait), torkának csodás hangszerével azok számára is megszólaltatja az ennek az immár térben s időben is távoli világnak a sajátos zenéjét, költészetét, nyelvét, akik nem ott születtek. Énekeiből, meséiből árad a szülőföld szeretete, a gyökerek ereje, a gyermekkor törölhetetlensége, a juhász ősök szabadságélménye, csillagokat fürkésző bölcsessége, a nógrádi-gömöri lankák hangulata, s így végül az egész életmű egyetlen jól komponált, nagy erejű vallomás, szeretet-üzenet a palócokról a palócoknak, az egyetemes magyarságnak, sőt a nagyvilágnak.

Igen, nem túlzok, a nagyvilágnak is, hisz Szvorák Katalin pályájának elmúlt negyven éve alatt negyvenöt országban koncertezett, énekelt, több nyelven is, terjesztette a magyar tájak és az egész Kárpát-medence népeinek dalait, kultúráját.

Az emberiség szellemi örökségének az a része, amelyet mindközönségesen népköltészetnek nevezünk, már rég testes kötetekbe van gyűjtve, s ezek a kötetek könyvespolcainkon Homérosz, Dante és Goethe művei mellett foglalnak helyet, de hogy immár a lelkünkben is a nagy klasszikusaink mellett állnak, az Szvorák Katalinnak s a hozzá hasonló formátumú előadó-alkotó művészeknek köszönhető.

S befejezésül az átfogó aperçu-n belül még egy lelkesítő észrevétel: ha az utóbbi időben a magyar kulturális érdeklődés a korábbi kizárólagos Erdély-kultusztól kicsit a Hamvas Béla által "Északi Génuszna" nevezett felvidéki szellemiség felé fordult, az részben (azaz más összetevők mellett) Szvorák Katalin tevékenységének is köszönhető.

Amint látjuk, bőségesen van mit köszönnünk Szvorák Katalinnak. Hangos és nagy köszönet hát neki!

S én azt a felemelő gesztust is ezen egyetemes köszönet részeként értékelem, amellyel a Magyar Örökség és Európa Egyesület e percekben Magyar Örökség-díjban részesíti ünnepeltünket.

És természetesen, úgy is, mint Szvorák Kati földije és tevékenységének őszinte tisztelője, szívből gratulálok a művésznő szép és megérdemelt legújabb díjához.

<https://felvidek.ma/2019/06/szvorak-katalin-magyar-orokseg-dijas/>

<http://www.gomorilap.sk/kultura/szvorak-katalin-a-szivem-visszahuz-oda-ahonnan-vetettem/>

<https://www.facebook.com/pg/Gomorilap/posts/?ref=notif>

<https://felvidek.ma/2019/03/marcius-15-en-rangos-kituntetesben-reszesult-szvorak-katalin/>

<http://rozsnyovidek.sk/2019/06/24/szvorak-katalin-magyar-orokseg-dijas-lett/>

és Fadd.

<https://www.youtube.com/watch?v=Dv4EDBHP7MU>